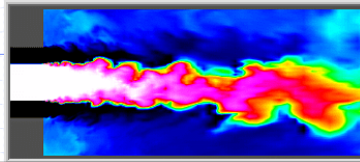

Dinamika fluida

Oblast koja proučava stanje fluida u kretanju.

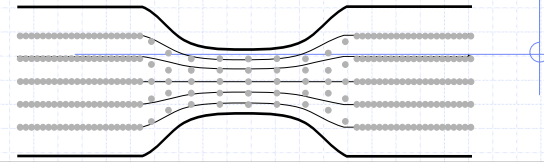
- ◆ Strujanje fluida i jednačina kretanja (AP 139-140)
- ◆ Bernulijeva jednačina i Toričelijeva teorema (AP 140-143)
- ◆ Viskoznost i Stoksov zakon (AP 144-147)

Dinamika fluida

◆ Strujanje fluida.

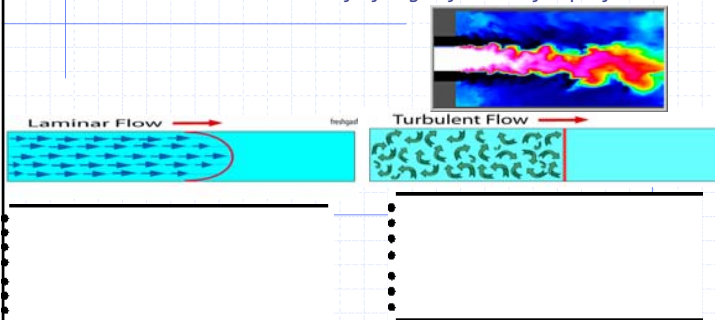
- Kretanje fluida je znatno komplikovanije od kretanja čvrstog tela.
  - ◆ Kretanje fluida se naziva strujanje.
  - ◆ Kretanje fluida se opisuje kretanjem njegovih čestica.
  - ◆ Linije duž kojih se kreću čestice fluida nazivaju se strujnice.
  - ◆ Deo fluida ograničen strujnicama naziva se strujna cev.
  - ◆ Brzina kretanje čestica u određenoj tački strujnice ista je za sve čestice koje dospevaju u tu tačku.
  - ◆ Pravac i smer brzine se menja.

Dinamika fluida

◆ Strujanje fluida.

- Dve vrste strujanja:
  - ◆ Stacionarno (laminarno) strujanje - svaka čestica koja prolazi kroz datu tačku sledi istu strujnu liniju kao i prethodna.
  - ◆ Turbulentno ili vrtložno strujanje - gornji uslov nije ispunjen.

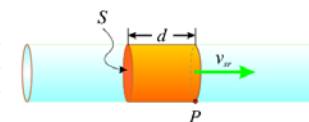
Dinamika fluida

◆ Strujanje fluida.

- Protok fluida se definiše kao zapremina fluida koja u jedinici vremena prođe kroz neku površinu.

$$Q = \frac{V}{t} \left[\frac{\text{m}^3}{\text{s}} \right]$$

$$Q = \frac{V}{t} = \frac{S \cdot vt}{t} = Sv$$

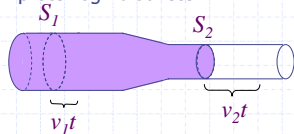
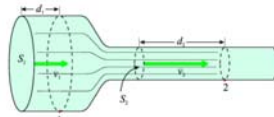

Dinamika fluida

◆ Jednačina kontinuiteta.

- Kada se menja presek cevi kroz koju struji fluid menja se i brzina strujanja.

- v_1 - brzina strujanja kroz površinu S_1 ,
- v_2 - brzina strujanja kroz površinu S_2 ,
- fluid je nestišljiv pa su obe zapremine protoklog fluida iste:

$$S_1 v_1 \Delta t = S_2 v_2 \Delta t$$

$$S_1 v_1 = S_2 v_2$$

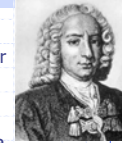
$$Sv = \text{const}$$

■ Jednačina kontinuiteta:

- proizvod površine bilo kog poprečnog preseka neke strujne cevi i srednje brzine fluida u tom preseku je konstantan; protok je konstantan
- brzina fluida je veća gde je strujna cev uža.

Dinamika fluida

Danijel Bernuli
švajcarski matematičar i fizičar
(1700-1782)

◆ Bernulijeva jednačina.

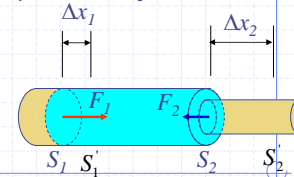
- Ako je fluid nestišljiv i bez unutrašnjeg trenja:
  - proticanjem fluida kroz tesan kanal strujanje se ubrzava,
  - menja se kinetička energije,
  - promena energije je posledica izvršenog rada spoljašnjih sila F_1 i F_2 koje su posledica pritiska koji deluju na preseke S_1 i S_2 ;
  - Sile pritiska su različitih smerova pa radovi imaju različite znakove.

$$A_1 = F_1 \cdot \Delta x_1 = p_1 S_1 \cdot \Delta x_1 = p_1 \Delta V$$

$$A_2 = -F_2 \cdot \Delta x_2 = -p_2 S_2 \cdot \Delta x_2 = -p_2 \Delta V$$

$$A_1 + A_2 = \Delta E_k$$

$$p_1 \Delta V - p_2 \Delta V = \frac{mv_2^2}{2} - \frac{mv_1^2}{2} \quad : \Delta V$$

$$p_1 + \frac{\rho v_1^2}{2} = p_2 + \frac{\rho v_2^2}{2}$$

Dinamika fluida

◆ Bernulijeva jednačina.

- Bernulijeva jednačina za horizontalnu cev:

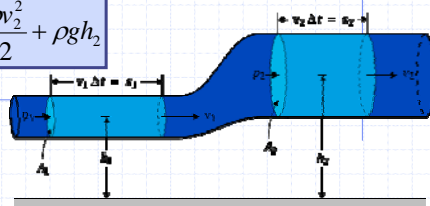
- p - statički pritisak,
- $\frac{\rho v^2}{2}$ - dinamički pritisak,
- $p + \frac{\rho v^2}{2}$ - hidrodinamički pritisak.

$$p_1 + \frac{\rho v_1^2}{2} = p_2 + \frac{\rho v_2^2}{2}$$

- Bernulijeva jednačina za kosu cev:

$$p_1 + \frac{\rho v_1^2}{2} + \rho g h_1 = p_2 + \frac{\rho v_2^2}{2} + \rho g h_2$$

$\rho g h$ - statički viskozni pritisak

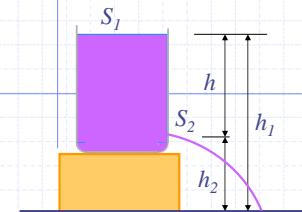
Dinamika fluida

Evangelista Toričeli
italijanski matematičar i fizičar
1608-1647

◆ Toričelijeva teorema.

- Isticanje tečnosti kroz mali otvor:

$$p_1 + \rho g h_1 + \frac{\rho v_1^2}{2} = p_2 + \rho g h_2 + \frac{\rho v_2^2}{2}$$

$$S_1 \gg S_2 \Rightarrow v_1 \ll v_2$$

$$v_1 \approx 0, v_2 \rightarrow v$$

$$p_1 = p_a, p_2 \rightarrow p_a$$

$$v = \sqrt{2gh}$$

- Brzina isticanja tečnosti je ista kao da tečnost slobodno pada sa visine h .

- brzina isticanja se smanjuje jer se u toku isticanja smanjuje visina.

Dinamika fluida

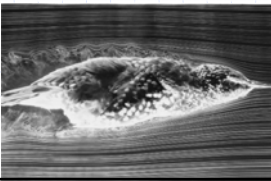
◆ Viskoznost.

■ Podela fluida:

- idealni fluid - nema unutrašnjeg trenja,
- realni fluid - pri kretanju postoji unutrašnje trenje kao posledica međumolekularnih sila.

■ Unutrašnje trenje postoji i pri kretanju čvrstog tela kroz fluid.

- Unutrašnje trenje se manifestuje kao sila viskoznosti koja deluje suprotno kretanju.

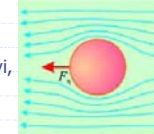
Dinamika fluida

◆ Viskoznost.

■ Dve vrste kretanja:

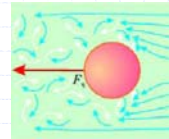
• laminarno kretanje

- fluid se kreće u paralelnim slojevima,
- slojevi fluida se kreću različitim brzinama,
- fluid se brže kreće u sredini a sporije ka zidovima cevi,
- slojevi se ne mešaju.

• turbulentno kretanje

- javlja se pri većim brzinama,
- javlja se zbog prepreka na putu, naglih promena brzina, viskoznosti
- slojevi se mešaju.

Dinamika fluida

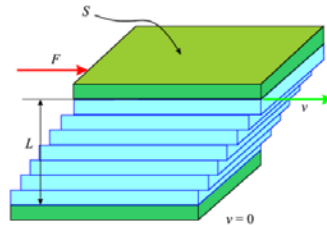
◆ Viskoznost.

■ Fluid između dve ploče, nepokretne i pokretne.

- Da bi se gornja ploča pomerila konstantnom brzinom v potrebno je na nju delovati silom F .
- U tečnosti se javlja sila trenja ista po intenzitetu ali suprotnog smeru.
- Tanki slojevi fluida između ploča se međusobno relativno kreću:
  - sloj koji dodiruje nepokretnu ploču se ne kreće,
  - ostali slojevi imaju brzine od 0 do v .
- Sila unutrašnjeg trenja:

$$F = \eta S \frac{v}{L}$$

η $\left[\frac{\text{Pa}}{\text{s}} \right]$ - koeficijent unutrašnjeg trenja
koeficijent viskoznosti

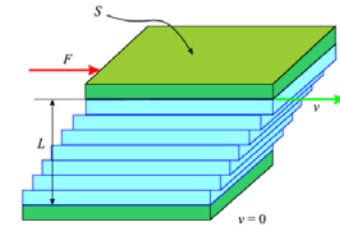
Dinamika fluida

◆ Viskoznost.

■ Sila viskoznog trenja:

- postoji između bilo koja dva sloja u fluidu koji se kreću različitim brzinama,
- srazmerna je dodirnoj površini,
- razlici njihovih brzina,
- obrnuto proporcionalna rastojanju između slojeva,
- zavisi od vrste tečnosti odnosno viskoznosti.

$$F = \eta S \frac{\Delta v}{\Delta L}$$

Dinamika fluida

◆ Stoksov zakon.

■ Kretanje tela u realnim fluidima malom brzinom:

- Sila otpora sredine (unutrašnjeg trenja) je proporcionalna brzini kretanja tela:

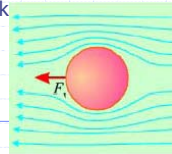
$$F = kv$$

- k - koeficijent srazmernosti koji zavisi od oblika i dimezija tela koje se kreće i viskoznosti sredine kroz koju se telo kreće.
- Za telo sfernog oblika poluprečnik

$$k = 6\pi\eta r$$

- Stoksova formula:

$$F = 6\pi\eta r v$$

Džorž Gebrijel Stoks
britanski matematičar i fizičar
1819-1903

Test pitanja - kolokvijum

1. Strujnice i strujna cev.

- Linije duž kojih se kreću čestice fluida nazivaju se strujnice.
- Deo fluida ograničen strujnicama naziva se strujna cev.

2. Vrste strujanja kod kretanja fluida

- Stacionarno (laminarno) strujanje - svaka čestica koja prolazi kroz datu tačku sledi istu strujnu liniju kao i prethodna.
- Turbulentno ili vrtložno strujanje - čestica koja prolazi kroz datu tačku ne sledi istu strujnu liniju kao i prethodna.

3. Protok fluida.

- Protok fluida se definiše kao zapremina fluida koja u jedinici vremena prođe kroz neku površinu.

$$Q = \frac{V}{t} \left[\frac{\text{m}^3}{\text{s}} \right]$$

Test pitanja - kolokvijum

4. Jednačina kontinuiteta.

- Proizvod površine bilo kog poprečnog preseka neke strujne cevi i srednje brzine fluida u tom preseku je konstantan, odnosno protok fluida je konstantan.

$$S_1 v_1 = S_2 v_2$$

5. Bernulijeva jednačina za horizontalnu cev.

- Hidrodinamički pritisak (zbir statičkog i dinamičkog pritiska) je konstantan.

$$p_1 + \frac{\rho v_1^2}{2} = p_2 + \frac{\rho v_2^2}{2}$$

6. Bernulijeva jednačina za kosu cev.

- Zbir statičkog, statičkog viskozno i dinamičkog pritiska je konstantan.

$$p_1 + \frac{\rho v_1^2}{2} + \rho g h_1 = p_2 + \frac{\rho v_2^2}{2} + \rho g h_2$$

Test pitanja - kolokvijum

7. Toričelijeva teorema.

- Brzina isticanja tečnosti iz suda kroz mali otvor je ista kao da tečnost slobodno pada sa visine h.
- Brzina isticanja se smanjuje jer se u toku isticanja smanjuje visina.

$$v = \sqrt{2gh}$$

8. Stoksov zakon.

- Pri kretanju tela u realnim fluidima malom brzinom sila otpora sredine (unutrašnjeg trenja) je proporcionalna brzini kretanja tela:

$$F = kv$$